

tæk

NR. 4 • DECEMBER 2018

STRAATAGETS KONTOR

ISSN 2246-3275

Læs bl.a. om:

Forsiden:

På Gotland tækker man stadig gamle lader på traditionel vis. Metoden minder om tængningen på Læsø, men materialet er et andet. Læs mere inde på side 34.

04

Tækket ridehal

I en sønderjysk landsby er en kæmpe stor ridehal med stråtag dukket op i løbet af det seneste år

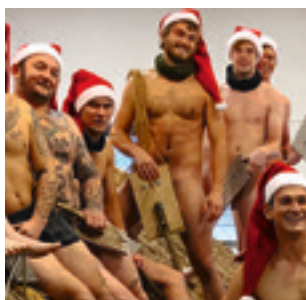
08 Stråtag i København

Et afgangprojekt fra arkitektskolen placerer en kombineret sports- og musikhal med strå på sider og tag midt i Hovedstaden

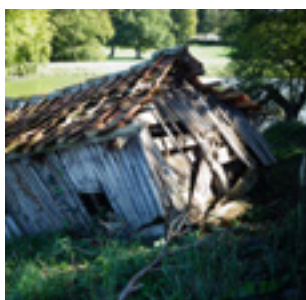
15 Flere penge til tangtage

Tængningen på Læsø fortsætter, efter at der er skaffet næsten 40 millioner kr. til etape to af "Aktion red Tangtagene"

20 Kalenderdreng

Det gav genlyd i pressen, da 11 tækkelærlinge fra skolen i Hadsten smed tøjet og stillede op til årets fotokalender 2019

28 Dronning Louises Ø

Stråtaget skiftes, og de gamle bygninger renoveres i Fredensborg Slotspark, som Sven Jon Jonsen fortæller historien om

STRAATAGETS KONTOR APS ejes af Tækkelaugget. Kontoret støttes økonomisk af Sepatec A/S og Tækkelaugget.

STRAATAGETS KONTOR er branchekontor for tækkemændene og sekretariat for den internationale sammenslutning af organiserede tækkemænd, ITS – International Thatching Society.

FORMÅLET med kontoret er at medvirke til at fordoble antallet af tækkede kvadratmeter i Danmark inden 2023. Det skal ske gennem fagligt udviklingsarbejde, kvalitetssikring, opbygning og formidling af viden, billigere brandforsikringer og markedsføring.

STRAATAGETS KONTOR udgiver bladet TÆK, som udsendes til samtlige tækkemænd i Danmark og Sverige samt til udvalgte målgrupper med interesse for og tilknytning til tækkebranchen.

TÆK udkommer 4 gange årligt ved begyndelsen af hvert kvartal.

Ansvarshavende redaktør og kontakt:

Jørgen Kaarup • joergen@kaarup.eu • T 2125 9188

Grafisk produktion: WERKS Grafiske Hus a/s. Oplag: 600 stk.

I BESTYRELSEN FOR STRAATAGETS KONTOR:

Tækkemand Finn Guld, Formand

Åshøjvej 8, 4600 Køge • T 4015 7156 • post@finnguld.dk

Tækkemand Thomas Gerner

Hornebyvej b65, 3100 Hornbæk
T 2521 7752 • mail@horneby.dk

Arkitekt MAA Sven Jon Jonsen

Lindevangen 89B, 2830 Virum
T 2011 9711 • svenjonjensen@mail.tele.dk

Professor Anne Beim, Det Kgl. Danske Kunsthøgskole Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, anne.beim@kadk.dk

Glædelig jul

Så gik endnu et "tækkeår". Og hvilket år? Der er stor aktivitet igen i hele landet. Det hører jeg, når jeg bevæger mig rundt i hele tækkelandet. Også på Sydfyn kan jeg konstatere en øget efterspørgsel på det mest bæredygtige tag, der findes. Så nu gælder det bare om at kunne levere varen og følge med efterspørgslen. Derfor har vi i flere omgange opfordret tækkebranchen til at tage en lærling så vi sammen kan sikre faget og fremtiden. Gode og veluddannede tækkefolk vil helt sikkert generere mere tækkearbejde. Især facadetækning fascinerer både byggherre og arkitekter, så vi skal bare være klar.

Vi er allerede godt i gang, idet 11 lærlinge lige har afsluttet H4 på Den jydsk Håndværkerskole. Og ja, det var dem med kalenderen og uden tøj. De fik da i den grad brandet tækkebranchen i næsten samtlige danske medier. Tak for det.

Der bliver i den grad brug for veludført arbejdskraft i tækkebranchen fremover. Vores fag er så interessant at mange medier med glæde skriver om det. Og Straatagets Kontor arbejder på højtryk for at brande faget og ikke mindst at skaffe nye lokalplanområder i de store byer, hvor det skal blive muligt at bygge huse med bæredygtigt stråtag. Dette er blevet muligt og højaktuelt, efter vi i 2015 fik nedsat brandafstanden til 5 m.

En nye Tækkevejledning "Veludført Stråtag" er klar til at blive lanceret. Det sker på det kommende seminar, hvor alle deltagere får et eksemplar med hjem. Vejledningen er gennemarbejdet med alle aktuelle fakta om tækkefaget, og træder i kraft januar 2019. Den er lavet til alle, der vil noget med stråtag. Både til undervisning, til tækkefirmaer, bygherrer og ikke mindst kommuner og de projekterende.

Med en forenet tækkebranche og den nye tækkevejledning "Veludført Stråtag" vil jeg samtidig benytte lejligheden til at takke af som medlem af bestyrelsen for DDT, Dansk tækkelandslaug og Tækkelaug siden 1994. Det landsdækkende samarbejde startede nemlig i 1994 som en paraplyorganisation for de dengang 3 laug i Danmark.

De enkelte laug var ikke i stand til selvstændigt at ændre noget for faget. Derfor lavede vi DDT.

Det første møde var på Jernbanerestauranten i Århus hvor Svend Erik Østergaard mødte for Jydsk Tækkelaug. Flemming Grøfte for Sjællands Tækkelaug og undertegnede for Fyns Tækkelaug. Det første synlige sammenhold blev vores kursusuge i januar. En forløber for dét, vi i dag kender som Tækkeseminar siden 2001.

Sammen brugte vi ca. 5 år på at lave den tækkeuddannelse, vi kender i dag. Det betød at vi enedes om at samle hele tækkebranchen i et laug og samtidig melde os ind i BYG som hjælp med at lave uddannelsen. Et arbejde jeg glæder mig over, fordi jeg mener, det er den største gave til vores fag og tag.

Efter 24 år som aktiv i bestyrelser for faget, de sidste 12 år som formand, mener jeg tiden er inde til at videregive en tækkebranche, som aldrig har haft det bedre i nyere tid. Sammen har vi skabt et fundament for stråtag i Danmark, hvor der nu er styr på kvaliteten, idet vi ved, at et stråtag skal laves så det kan tørre. Der er styr på veludført arbejdskraft og der er styr på markedsføringen via Straatagets Kontor.

Mit sidste ønske er at få branchen samlet i lokale erfagrupper. Jeg forestiller mig ca. 6 grupper som samles minimum to gange om året for at drøfte stråtag, materialer, arbejdskraft og udveksle synspunkter og hvor gode kollegiale relationer opstår. Et forum hvor man kan drøfte problemstillinger, snakke sammen, hjælpe hinanden, låne ved hinanden og sparre med hinanden og derved løfte tækkefaget til endnu højere højder.

Mange tak til alle jer der været blandt de bærende kræfter for det resultat vi har opnået med et fag der i mange år var dømt ude i alle spådomskonkurrencer. MEN vi kan, vi vil, og vi gjorde det. Må jeg til sidst appellere til, at I alle bidrager lidt til fællesskabet og dermed stråtagets fortsatte fremgang. Hvis alle går rundt som små individualister, så dør faget. Husk historien fra Vester Vedsted hvor stråtaget benævnes som et guldæg, hvis branchen står sammen. Lad os starte den nye fremtid på seminaret d. 18. januar 2019.

Med disse ord vil jeg ønske alle en glædelig jul og et godt nytår.

**AF HENRIK HENRIKSEN,
FORMAND,
TÆKKELAUGET**

EN TÆKKET RIDEHAL

Danmarks måske eneste ridehal med stråtag er nu snart færdig – og ejeren glæder sig til at have højt til loftet og kølighed om sommeren

TEKST: JØRGEN KAARUP
FOTOS: MICHAEL JAKOBSEN & JØRGEN KAARUP

Der rodes og regeres på Enghavegård i udkanten af landsbyen Hoptrup ved Haderslev. Et driftigt ægtepar er i fuld gang med to selvstændige virksomheder, ombygning af en stor gård, som ender med at blive 4-længet og i herskabelig stil – og samtidig har der været plads til at få to børn, Sophus på to år og Buster på ni måneder.

Ægteparret er Sissel og Michael Jakobsen, hestekvinde og tækkemand. Rigtig godt, at Sissels motto er: "Energi avler energi", for det er der brug for.

For eksempel har en kæmpe stor ridehal nu været undervejs i et år. Omkring 12.000 bundter håndhøstede tagrør fra Rumænien er forvandlet til det 1.500 kvadratmeter, imponerende stråtag. Inden for meget smukt, fordi man kigger op på et nydeligt strølag, altså dekorative tagrør, selv om der er brandsikret med Sepatec.

"Ja, jeg synes, det var vigtigt, at det så godt ud herinde fra, så vi har lagt måtter af tagrør på de meget solide lægter, "åser", og så Sepatec oven på måtterne", siger Michael Jakobsen.

NYOPFØRT FRA GRUNDEN

Ridehallen er nyopført fra grunden, 20 x 40 meter i grundplan. Sissel ville gerne have haft den i internationale mål, og så skulle den have været 60 meter lang i stedet for 40 – og dermed endnu højere end de 13 meter, den nu rager op i landskabet tæt på Slivsøen. Kystfredningslinjen går lige igennem bygningerne, så det var hensyn til dét og fuglereservatet ved søen, der dels medførte en langsagsbehandlingstid og dels medførte, at hallen ikke måtte være større.

Oven på stalden ved siden af ridehallen skal der være beboelse: 4 værelser, køkken, stue og badeværelse. Beboelsen bliver til overnattende kunder i Sissels butik, til en ansat og måske også til en kommende berider.

Stalden er ved at blive totalrenoveret, inklusive nyt stråtag, og her bliver der plads til 12 heste samt nogle i løsdrift, så der i alt bliver plads til omkring 20 heste på Enghavegård.

Hvornår er hal og stald færdig,lover jeg mig til at spørge parret.

Michael Jakobsen og fru Sissel Bille Jacobsen. Sissel glæder sig til den tækkede hal er færdig og forudser, at den om sommeren bliver langt bedre at ride i pga. at stråtaget holder varmen ude.

”Det må du spørge tækkemanden om” – og han svarer: ”Vi bliver ikke færdige til jul.... Men 1. maj, det tør jeg – næsten – love”, lyder det med et skævt smil.

DET ER EN DRØM

”Jeg glæder mig enormt”, siger Sissel. ”Det bliver kulminationen på tegninger, drømme, helt tilbage til da vi endnu ikke havde købt Eng-havegård har jeg haft den der ridehal i hovedet... Jeg troede, det skulle gå hurtigt, men det skal det ikke i virkelighedens verden. Det tog rigtig lang tid at få det igennem kommunen pga. fredningshensyn, og det er også helt i orden”.

Så snart hal og stald er færdige er det stuehusets tur. Det bliver mindst lige så stort et projekt: Det gamle skal rives ned, og så skal der bygges helt nyt, også med strå.

”Det er jo et livsprojekt at få det hele op at stå”, siger Michael Jakobsen og den energiske hustru nikker billigende og følger til:

”Det bliver helt fantastisk, fordi der er så højt til loftet, og så er den muret. Det betyder, at der ingen vindfølsomhed er som i mange haller, hvor alt muligt klapper, når det blæser og stormer. Og så er jeg spændt på om, – håber at – stråtaget kan holde det køligt om sommeren. Der er tit ulideligt i blikhaller, siger den erfarne rytter.

Der er brugt kraftige lægter, såkaldte "åse", 75 x 150 mm, for ellers skulle der krydsforskalles. Og så er der strøet med måtter af tagrør, så den synlige underside fremstår flot og skjuler Sepatec-brandsikringen.

"Det bliver som en stegesø i en blikhal. Her i sommeren i år kunne vi simpelthen ikke ride inde pga. varme, selv om der var bremsere uden for, og vi havde vi havde meget lyst til det.

Det bliver dejligt at få en ny hverdag til at køre – under stråtag".

FAKTA OM NYTSTRÅ.DK

- Etableret i 1999 af tækkemand Michael Jakobsen.
- 6 mand beskæftiget.
- Tækker i Sønderjylland og på Als, og på Vestkysten, når den sønderjyske kunde har et sommerhus der.
- Har tækket i Holland, gennem et år i 2003 med 9 mand dernede. "Det var megaspændende", siger Michael.

FAKTA OM BILLE DRESSAGE

- Drives af Sissel Bille Jakobsen, der har redet siden hun kunne gå. Ejes af ægteparret Michael og Sissel Jakobsen. 5 ansatte, omkring 35 heste på stald. Salg og tilridning af dressurheste på to ejendomme.
- Sælger til både ind- og udland. Seneste salg var til USA, hvor Sissel på Facebook kommenterede salget af hesten "Gørklintgårds Sorbet" med et "Jeg kommer til at savne dig, god flyvetur, kammerat".
- Sissel kan bl.a. prale af at Danmarks mesterskab i dressur i 2004, 2005 og 2006 og desuden nordisk mester i 2006.

SEPATEC®

Brandsikring til stråtag

EFFEKTIV BRANDSIKRING TIL STRÅTAG

✔ **HØJ SIKKERHED**

Brand udvikler sig
langsommere

✔ **BILLIG FORSIKRING**

Op til 50% rabat på
brandforsikringspræmien

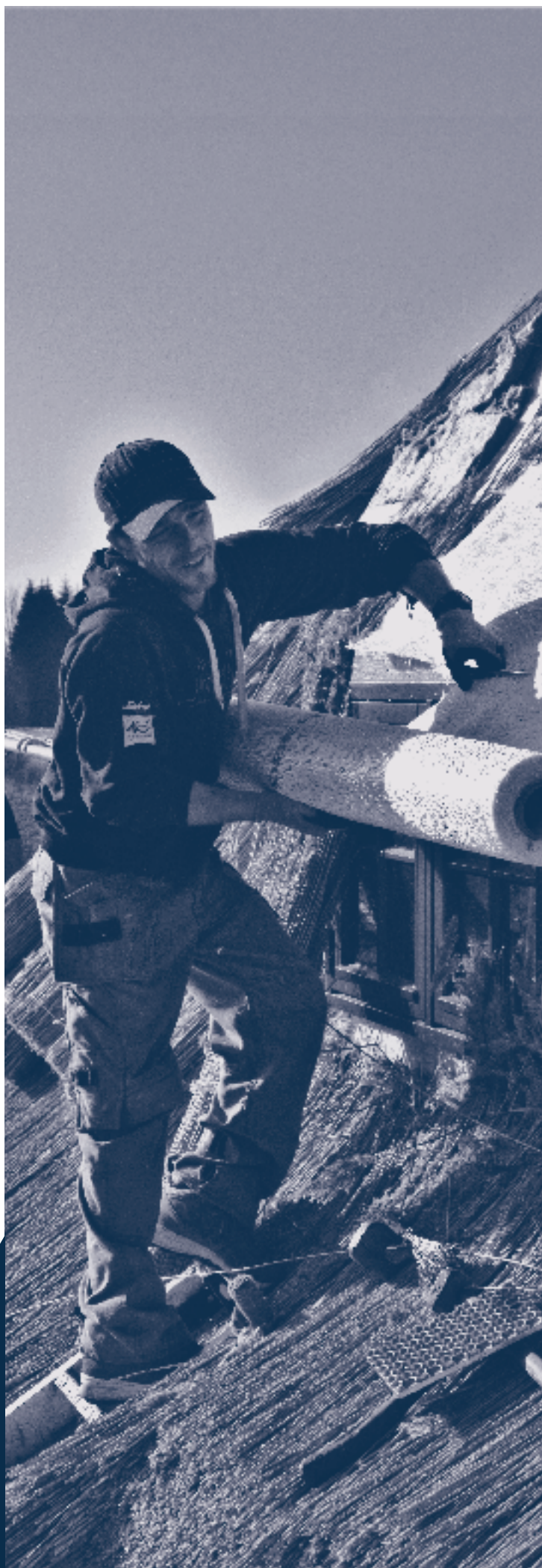
✔ **LAVT AFSTANDSKRAV**

Afstandskrav nedsat
fra 10 til 5 meter

**FOR MERE INFO
RING PÅ 8638 7666
ELLER BESØG SEPATEC.DK**

ANBEFALET AF DBI
(Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut)

Et naturmateriale midt i København

Et afgangspjækt fra den københavnske arkitektskole placerer en kombineret sportshal og koncertsal på Østerbro – bygget af halm med tækket tag og facader

TEKST OG ILLUSTRATIONER:

KASPER PROCHOWNIK OG MARIE HVIDAA HJØRNHOLM, KANDIDATER FRA ARKITEKTUR, BOSÆTNING OG ØKOLOGI, KADK

Afgangspjæktet *Et Naturmateriale i Byen* tager afsæt i vores interesse i halmhuse og naturmaterialer generelt. Vi ønskede at kigge mod tækkefagets historie og lære heraf, og introducere nogle af de traditionelle byggemetoder til en byggebranche midt i en grøn omstilling.

Vi arbejdede derfor med pjæktet på to niveauer; Et studie af stråmateriale og dets egenskaber, og en bygning der forankrer sig i lokalmiljøet.

Vi fandt, at København mangler et sted, der kan huse kultur- og foreningsliv under samme tag. Vi ønskede at undersøge tektonikken i naturlige byggematerialer og hvad de arkitektonisk kan bidrage med i en urban kontekst, samt gøre brug af deres egenskaber for indeklima og akustik.

En kombineret sportshal og spillested på Østerbro, i materialerne strå, halm og ler blev resultatet af de 100 dage, vi arbejdede med pjæktet.

STRÅ I BYEN

Strå er fremmed-element i en urban kontekst. Flertallet forbinder halmhuse med selvbygger mentalitet og hippie samfund på Djursland. Strå er bondegårde med stråtag, ikke storbyens maskinelle puls. Den gængse holdning til strå-materialer i byggebranchen er stadig mødt med skepsis, men hvorfor egentlig det?

Det anslås at vi i Danmark har omkring 2.5 mio. tons halm, der ikke bliver udnyttet i dag. Det er et biprodukt fra landbruget og en hurtigt fornyelig ressource, der næsten ingen forarbejdning kræver.

En stor del af dette overskud bliver brugt til strøelse, foder eller brændsel. Kun en næsten usynlig procentdel bliver udnyttet i byggebranchen, til trods for at vi lever i et samfund med et skarpere fokus på ressourceknaphed og alternative byggematerialer.

Gamle, velkendte teknikker og materialer som bindingsværk, strå og ler er elementer i den åndbare konstruktion.

Danmark besidder altså en kæmpe ressource i stråmaterialer fra landbruget og naturområder.

Samtidig udgør bygge- og anlægsaffald omkring 30% af Danmarks samlede affald.

CO2-NEUTRALT BYGGERI

Denne mængde har aftvunget forskning imod en økologisk tektonik, hvor naturlige selvgenererende materialer er en overset ressource, der i Danmark endnu ikke har fundet sin plads i byen og det byggede. I tankegangen om at nedbringe mængden af affald, er materialevalg en vigtig faktor på vejen til en mere CO2-neutral byggeskik.

Problemet for byggebranchen er, at stråene kræver en større grad af planlægning end konventionelle byggematerialer. Og det er branchen endnu ikke omstillet til.

Halmballer og tagrørsbundter er relativt uhåndterbare og logistisk krævende at transportere. Det er ikke et materiale man henter i det lokale byggemarked, så hvis man vil bruge det i byen, kræver det omtanke.

På trods af dette, vurderer vi, at den største skepsis er bundet op på en usikkerhed i det ikke-erfarede – at det er noget nyt.

STORT POTENTIALE

Arkitektonisk ser vi et stort potentiale i et kontrast-skabende materiale, i en bymosaik af hårde flader. Materialets udtryk kan bidrage til identitetsdannelsen for et nærmiljø og blive et lokalt vartegn, man som borger identificerer sig med. Ved at bryde et materielt sprog, gøres der opmærksom på ikke blot det nye, men også det eksisterende – og nærmiljøet hyldes gennem kontrasten.

I vores projekt ønsker vi at synliggøre strå-materialets stoflighed og karakter, i håb om at forankre en lokal stolthed gennem et alternativt byggemateriale. Gennem 1:1 materiale-studier undersøgte vi, hvorledes vi kan skærpe formsproget af et naturligt materiale, uden at skjule dets oprindelse eller vildskab.

I et landbrugs-intensivt land som Danmark, er halm et restprodukt og en økonomisk bæredygtig ressource, hvor de eneste 'tilsætningsstoffer' er den snor, der binder halmen sammen.

Strå er en hurtigt fornyelig ressource, der modsat fx. træ, kan høstes inden for kun et år. Endnu nemmere er det at bortskaffe i forbindelse med nedrivning, da det kan komposteres.

DYRK STRÅTAG

I dag bruger vi 40 mio. kroner årligt på at importere tækkerør til Danmark fra Kina og Østeuropa. To tredjedele af Danmark er dækket af dyrket land, og flere højværdiafgrøder ville kunne frigøre plads til natur og biodiversitet, samt hjælpe til en mere rentabel forretning for danske landmænd. Tækkemiscanthus er en højværdiafgrøde, som dyrket på dansk jord vil kunne bidrage til grøn omstilling både i landbruget såvel som i byggebranchen.

Strå er et CO₂-neutralt produkt, der indgår i et vedvarende kredsløb, når det brændes eller komposteres. Som tæt sammenpresset er halm ekstremt svært at antænde, pga. Halmens gode evne til at transportere varme og fugt. Samme egenskab bidrager til et både sundt og behageligt indeklima i halmbyggede huse året rundt, da materialet tillader huset at ånde, mens man med tækkede tage og facader beskytter huset ved at aflede vandet.

Netop disse egenskaber gør strå til et aktuelt byggemateriale, set i lyset af tidens problematikker og interesse for bæredygtige løsninger.

NATURLIG FORMGIVNING

Gennem materialestudier ønskede vi at udfordre materialet på både dets egenskaber og overflade-udtryk i en anden skala, end vi kender det. Målet var derfor at skubbe til skalaen for, hvad man kan bygge med strå-materialer.

Vi tog på en studietur rundt i Danmark for at kigge nærmere på arkitektoniske virkemidler og hvordan man tæmmer et vildt materiale. De registrerede projekter tegnede vi op og tilføjede til vores vidensbibliotek af naturmaterialer. Gennem disse studier tilpassede vi en tektonik og konstruktionsprincipper til et moderne program, hvor vi pålagde materialet så mange egenskaber som muligt, uden at gå på kompromis med dets form og udtryk.

Ønsket var netop at arbejde med strå og halm som en direkte formgiver, og ikke blot skjule det i væggene eller hænge på taget.

Kig ind i foyeren i bygningen, som er tænkt placeret på "bagsiden" af indre Nørrebro i København.

KONCERT I HALM OG LER

Projektet indfinder sig på Gasværksgrunden der har ligget ubenyttet siden 1970'erne, her hersker en selvsået natur og områdets enkeltstående bygninger som Gasværksteatret, H.C. Hansens Transformatorstation og Svanemølleværket.

Den stråttækte monolit falder nemt ind sin kontekst og fungerer i dagtimerne som sportshal for både Østerbro og det nye Nordhavn, og som aftenen skrider frem vrimler det til med koncertgængere, der skal opleve Østerbros nye kulturtilføjelse lavet i halm og ler.

Huset består af en stor lerklinet halm konstruktion, der er beskyttet af et tækket skærm og facade, samt et tag af træspån. Den indre limtræs konstruktionen holder halmvæggene stabile, da de ikke kan være selvbærende i sådan en højde. Hele bygningen står på et ventileret betonfundament der nivellerer ud til den omkringliggende natur.

STRÅTAG SKÆRMER

Husets formgivning er kommet af en hensyntagen til, hvad materialerne er i stand til, da vi ønsker at kapitalisere på materialernes naturlige egenskaber, og ikke blot bruge dem som æstetiske virkemidler. Den store tækkede skærm står stejlt, for at beskytte den indre sårbare *halmkerne*. Halmhallen kan på grund af den beskyttende tækkede skærm nøjes med at lerklines, dog med forskellige overfladeaf-

slutninger så materialets akustiske egenskaber fremelskes. Udvalgte steder blotlægges halmvæggens indre for at absorbere slaglyd fra forstærket musik, men ellers danner leren en hård overflade der reflekterer både lyd og boldspil.

Æstetikken i halmbyggeri, manifesterer sig i den afsluttende overflade; her oftest et ler- eller kalklag på 30 mm. Halmens opstabling bag leren vil være synlig i det endelige udtryk og præcisionen i denne fase har derfor ligeledes stor indflydelse på husets endelige udtryk. Et præcist stablet halmhus, med veludført lerpuds giver ikke mange ledetråde til

dets materialitet, hvorimod dårligt stablede selvbærende vægge giver et uønsket billede af halm som et dårligt byggemateriale.

Projektets intention var ikke at ophøje strå til et potentielt monomateriale, men derimod at undersøge mulighederne i, at tilføje til byen materialekatalog og et supplement til de eksisterende byggematerialer. Et lokalt dyrket og bæredygtigt supplement.

Vi håber at vores projekt kan indgå i en dialog omkring materialevalg og være med til at starte debat i diskussionen om grøn omstilling i byggebranchen.

Reethandel

E. Prosman b.v.

Prosman Reed + Windows
P.O. Box 3079
NL - 2800 CD Gouda - The Netherlands
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Warehouse Germany:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (near Hamburg)

Prosman Reet + Fenster
Postfach 3079
NL - 2800 CD Gouda - Holland
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Lager Deutschland:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (Nähe Hamburg)

We have weekly arrivals of containers with reed from China in Hamburg for possible delivery to Denmark.

Direct deliveries or deliveries with our truck with crane of:

- Reed from Hungary, Rumania, Ukraine, Austria, Turkey and China.
- Wire, heather, sheets, windows, copper & galvanised chicken wire, tools, copper or ceramic ridge tiles etc.

Wir haben wöchtentliche Ankunft von Container mit China Reet in Hamburg für eventuelle Lieferung nach Dänemark.

Direktlieferung oder Lieferung mit unserem Kran-LKW:

- Reet von Ungarn, Rumänien, Ukraine, Österreich, Türkei und China.
- Draht, Heide, Planen, Gaubenfenster, Kupfer und Verzinktem Masschendraht, Werkzeug, Kupfer oder Ton Firstziegel usw.

Med venlige hilsner,
Fam. Prosman

NU CERTIFICERES TAGRØR I HOLLAND

Holland bliver det første land, der kræver produkt-certificering af tækkerør – ordningen træder i kraft til nytår

TEKST: RUUD CONIJN, FORMAND, TEKNISK UDVALG, TÆKKELAUGET

Den helt nye produkt-certificeringsordning i Holland er resultatet af et samarbejde imellem de to nationale laug, **Vakferatie Rietdekkers** og **Het Rietdekkersgilde**, et regionalt tækkelaug **Drentse Rietdekkersbond** og **Forbundet af Tækkerørsforhandlere**. Desuden har nogle individuelle rørproducenter været med.

Certificeringen træder i kraft 1. januar 2019. Følgende sammenfatning af certificeringsordningen er skrevet ud fra et sidste udkast fra juli 2018; den endelige udgave udkommer først midt i december. Der siges kun til at være små rettelser i den endelige udgave.

Formålet med ordningen er at forbedre kvaliteten af de tilbudte tækkerør. Det bliver leverandøren, som forpligtes til at levere materialer af en bevislig minimum kvalitet. En uafhængig kontrolinstans, SKH i Wageningen, vil foretage kontrolbesøg. Denne kontrolinstans hævder, at der inden 2 år kommer krav i det hollandske bygningsreglement om, at der ved nybyggeri *kun* må anvendes certificerede byggematerialer, heriblandt tækkerør.

Den beskrevne certificeringsordning gælder kun for tagrør, *phragmites australis* og *phragmites communis*.

PRODUKTKRAV

I de skemaer, som skal følge tækkerørene og opbevares hos den certificerede leverandør, skal stå følgende:

- **Oprindelsesland** og region samt høstår og sæson

- **Forekomst af blade:** Der må ikke forefindes blade, undtagen på uvoksne tækkerør (ingen blomst). Heraf må der maksimalt være 2 % i et bundt.
- **Forekomst af ukrudt og 2-årige rør:** Der bliver målt på undersiden af hvert bundt. Der må højst være 2% ukrudt og korte rør, eller i alt 8 stk. dunhammer med en maks. tykkelse på 10 mm, uden ukrudt og 2-årige rør, eller 5 % 2-årige rør uden ukrudt, korte rør eller dunhammer. Kravene gælder dog ikke for tyrkiske og østrigske tækkerør.
- **Fugtindhold:** Maksimal 18 %. Ved et højere indhold må der ikke leveres i ruller.
- **Forekomst af svampe og skimler:** Nedbrydende skimler må ikke forefindes, farvende skimler, som blåskimler, i begrænset omfang. Det gælder dog på stænglen, ikke på hinden om stænglen.
- **Bøjestykke:** En håndfuld tækkerør med en Ø 4 cm. skal kunne bøjes under en vinkel på 90 grader, 30 – 40 cm. fra rodenden. 50% af rørene skal være sammenhængende endnu.
- **Forekomst af skader** som knuste tækkerør. Kun i sammenhæng med høstarbejde. Skader som knusninger og flækkede stængler i rodenden, over en større afstand end 5 cm., grundet høst med stumpede knive. Skader højere oppe, efter transport, skal ikke vurderes.
- **Forekomst af ikke fuldt udvoksede rør.** Maksimal 2 %, med en minimum længde på 50 cm.
- **Størrelse af bundterne.** Måles på 15 cm, fra stubben. Størrelser varierer fra høstområde til høstområde, de skal bare svare til det aftalte.
- **Væg tæthed.** Denne skal være 0,50 g./cm³.

Kontrolprøve på 1 af hver 50.000 bundter fra et sammenhængende vækstområde.

- **Natrium indhold.** I sammenhæng med måling af vægtætheden, for hver 50.000 bundter, skal der udføres en natrium-måling. Denne måling får endnu ingen konsekvenser for certificeringen, da der ingen entydige grænse er for, hvornår et givet indhold af natrium giver skader eller nedbryder taget for hurtigt.
- **Skærehøjde.** Der ønskes lavest mulig skærehøjde, maksimalt 15-25 cm over terræn eller vandniveau. Der er dog ingen anerkendte prøvemethoder endnu, så derfor får denne måling endnu ingen konsekvenser for certificeringen.

Ved levering/salg skal der i øvrigt medfølge et bearbejdnings-forskrift, som stiller krav til bl.a. transport, lagring og håndtering af tækkerørene i tækkeprocessen.

DEN CERTIFICEREDE LEVERANDØR

Den certificerede leverandør skal udpege en kvalitetsansvarlig i sit firma. Alle skemaer skal være udfyldt på hollandsk, tysk eller engelsk.

Deri skal kunne læses:

- Kontrolresultater ved modtagelse og udlevering til brugeren.
- Hvilke kontrolmetoder, der er brugt,
- Udlevering af bearbejdnings-forskrifter
- Kontrol og kalibrering af kontrolværktøj
- Klagehåndtering

KONTROL AF DEN CERTIFICEREDE LEVERANDØR

Certificerings- eller kontrolinstansen kontrollerer den certificerede uanmeldt, 2 gange årligt. Kontrol-frekvensen kan justeres.

KONTROLINSTANSEN

Kontrolinstansen arbejder på tre niveauer:

- Den, der kontrollerer, skal minimum have en højere erhvervsuddannelse, og minimum 2 år erfaring i certificering af byggematerialer,
- Den, der vurderer, skal minimum have en professions-bacheloruddannelser og minimum 2 år erfaring i certificering af byggematerialer,
- Den, der tager afgørelser. Skal minimum have en professions-bacheloruddannelse, managementerfaring eller lignende, erfaring med certificering, akkreditering eller lignende.

ALLE SKULLE GIVE SIG...

I processen at afstemme, hvilke certificerings-kriterier, der skulle tages med, var der en del punkter, hvor de var uenighed. Især skærehøjde, saltindhold, og kontrol-mængden – den prøve for hver 50.000 bundt fra et sammenhængende høstområde – gav anledning til debatter og uenighed.

Resultatet er blevet knap så høj en standard, som tækkemændene kunne ønske sig – men alle involverede måtte give sig på visse områder, så certificeringen kunne blive en realitet.

De forskellige krav og specifikationer kan som nævnt justeres, hvis der viser sig gode grunde til det.

Spørgsmålet er, om Hollands certificeringsordning efterhånden kan komme til at gælde i hele nordvest-Europa, hvor det ofte er de samme leverandører, der leverer tækkerør på tværs af landegrænser.

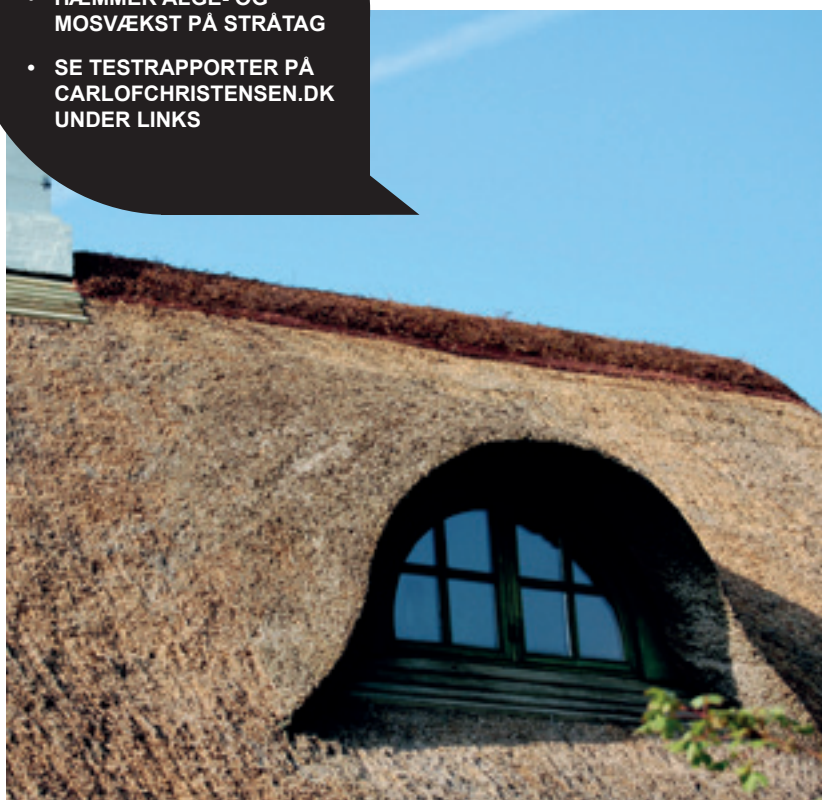

Carlo F. Christensen A/S

KOBBERLØSNING TIL TAGRYGNING

Brug trådvæv, uld og stang
af kobber til rygning

- FORLÆNGER TAGRYG-
NINGENS LEVETID
- HÆMMER ALGE- OG
MOSVÆKST PÅ STRÅTAG
- SE TESTRAPPORTER PÅ
CARLOFCHRISTENSEN.DK
UNDER LINKS

**PRIS FRA
154,-**

PR. LØBENDE METER*
(75 CM TRÅD) *EX. MOMS

Vi leverer byggematerialer af høj kvalitet til tækkemænd og stråtagsejere

8638 7666

www.carlofchristensen.dk

TÆNGNING FORTSÆTTER

Læsø fortsætter restaurering og nytægning af ejendomme med tangtage, efter at der er bevilget flere penge til den unikke kulturarv

TEKST: JØRGEN KAARUP

Der var glæde på Læsø, da flere private fonde og Slots- og Kulturstyrelsen hen over sommeren meddelte, at der nu er bevilget knap 40 millioner kr., så nytægningen på øen kan fortsætte med yderligere omkring 10 ejendomme.

Engang havde alt andet end kirkerne på Læsø ålegræs på taget. Siden gik det voldsomt tilbage, og da genetableringen begyndte i 2016, var der kun 33 ejendomme med helt eller delvist tangtag tilbage.

De første 10 ejendomme er nu gennemrenoverede og har fået nyt tangtag og yderligere 10 forventes at følge efter de kommende tre år. Langt de fleste bygninger var yderst forfaldne efter årtier med utætte tage og tiltagende forfald. Det er derfor et både dyrt og meget omfattende restaureringsarbejde, der går i gang, forud for den egentlig nytægning.

Tængearbejdet er blevet formidlet gennem flere film, som bl.a. kan ses på færgen på vej til Læsø, ligesom DR TV har genudsendt Søren Ryge Petersens program om Læsøs tangtage mange gange. Politiken var i 2018 på Læsø, og TV 2 Nord og Øst har bragt indslag, ligesom en ny film er ved at blive produceret til TV 2 Nord af firmaet Chroma Film, der også har produceret en film om tægning til websitet www.byggofilm.dk

Interessen for Læsø med de særprægede tangtage, saltsyderiet, jomfruhummere og enestående natur er vokset i perioden med fokus på omtægning. Det kan mærkes på turiststrømmen og på tilbagemeldingerne til øens turistbureau og besøgssteder.

Om sommeren besøger op imod 100 turister dagligt den byggeplads, hvor der restaureres og tænges. De går, kører eller cykler efter et særligt kort, Tanghusruten, som er blevet meget populær. www.tangtag.dk

Genetablering af Læsøs tangtage er støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Augustinus Fonden og af Slots- og Kulturstyrelsen. Realdania har støttet formidling af det omfattende projekt. Læsø Kommune bidrager med byfornyelsesmidler, og husenes ejere betaler 10 % af udgifterne.

PROFF LETVÆGTS TÆKKESTOLE I ALUMINIUM OG RUSTFRI KROGE

Tækkestole leveres med lovpligtig dansk brugsvejledning.

Skridsikker belægning på øverste trin.

3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12 trin

Med lige kroge

Kroge i 34, 32, 30, 28, 26, 24 cm.

www.Patiscope.com – sales@patiscope.com

SÆLGES

- Kvalitets tækkerør fra Ukraine og Kina

- Egen import af tækkerør
- Bedste kvalitet af rør
- Stor faglig viden

Tækkefirmaet
Karsten V. Hansen

www.straataekning.dk • Tlf. 40 45 22 35

Tanghusenes dag afvikles i samarbejde mellem den hovedansvarlige for formidling om tanghusene, Læsø Museum, og Læsø Turist- og Erhvervsforening, Læsø Museumsforening, Læsø Kommune, Ejerforeningen af de tangtængede huse og Læsø Tangtage A/S, der har skabt den nye tradition.

TANG- HUSENES DAG

Læsøs særprægede ejendomme med de metertykke tangtage har nu fået deres helt egen dag

TEKST OG FOTO: MORTEN PIHLER

Igen i år blev det noget af et tilløbsstykke, at museumsskibet Samka ankom med ålegræs fra Møn og Bogø, tængemanden tængede, ejerne af tanghusene åbnede dørene for gæster, og en hestevogn bragte folk fra det ene hus til det næste.

Til hverdag kommer ålegræsset på lastbil, men i anledning af Tanghusenes Dag, er museumsskibet Samka chartret til at stå for transporten fra Smålandsfarvandet til Østerby Havn.

Det var anden gang, Tanghusenes Dag blev afviklet om søndagen i skolerens efterårsferie. Det hele blev skudt i gang på havnen i Østerby, hvor Læsøs borgmester, Karsten Nielsen, bl.a. sagde:

”Det er altid en festdag, når vi får besøg af Samka, der er lastet til randen med ålegræs, og som efter en spændende proces ender på taget af et eller flere af vores gamle og trængende tanghuse.”

Tørret ålegræs presset i knap 200 rundballer var, hvad Samka lastede. De mange morgenfriske fik lejlighed til at se, hvordan losning foregik for 50 år siden med bom og et lille motordrevet spil. Da de første rundballer landede på kajen, brød folk ud i klapsalver.

Til hverdag foregår transporten til Læsø af de store mængder ålegræs dog med lastbiler.

”Glædeligt er det også i dag, at vi nu ved, at der er sikret finansiering til de næste ca. tre års restaureringsarbejde, fordi der er sikret op til ca. 40 mio. kroner til projektets etape 2”, sagde en glad borgmester.

NY TANG-FØDEKÆDE

Læsøs tængemand, Henning Johansen, var også på havnen for at tage imod lasten af ålegræs.

”For bare få år siden var der ingen, der troede, at vi ville nå så langt i restaureringen af tanghusene, men nu er der dannet en fødekæde, der begynder hos tanghøsterne på Møn, Bogø og Tærø, som høster, tørrer og presser, hvorefter det fragtes til Læsø.”

En symbolsk godkendelse af kvaliteten fulgte efter: ”Ja, denne balle ser ud til at være ok”, sagde Læsøs tængemand, hvortil Samkas skipper svarede:

”Hvis det er den eneste, der er god nok, må vi jo tage resten med retur.”

Det fik forsamlingen til at bryde ud i latter og klapsalver.

På Museumsgården demonstrerede tængemanden og hans folk, hvordan en vasker, som er en stramt snoet pølse af ålegræs, fremstilles med brug af moderne teknologi, og gæsterne fik også mulighed for at prøve kræfter med at lave en vasker.

Tængemetoden er den samme, som læsøboerne har brugt gennem flere hundrede år og som taget på Museumsgården er et godt eksempel på. For børnene er der mulighed for at bage snobrød, sjippe i tangsjippetov, eller lege i store bunker tørret ålegræs.

Der sælges tangprodukter, demonstreres udviklingsprojekter ved anden brug af tang, der er foredrag, hvor Læsø Kommune fortæller om, hvilke huse der er de næste i rækken til at få nyt tag.

Der er hestevognsture til tangbanken, guidede busture til en række af både nyrestaurerede huse og huse, der endnu har et nyt tag til gode. Flere steder står ejerne af de private huse klar til at fortælle om renoveringen af deres huse og ikke mindst vise rundt.

Det lader til, at Tanghusenes Dag er kommet for at blive. De mange aktiviteter for hele familien tiltrækker hundredevis af mennesker.

Tængemand Henning Johansens folk viser, hvordan fremstilling af vaskere foregår med moderne teknologi.

Tangbanken er lager for flere hundrede baller ålegræs, som Henning Johansen skal bruges til de kommende projekter.

Flere nytængede ejendomme holder åbent hus og arrangerer rundvisning.

Der er efterhånden adskillige huse, der har gennemgået en komplet forvandling og flere er undervejs.

En anderledes bindedag

Der var hygge, mindre faglighed og relativt få deltagere til bindedagene på Samsø – næste år opprioriteres fagligt indhold

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

Danmark er ved at være verdenskendt for begrebet "hygge" – flere bøger er de seneste par år udkommet om hygge til det internationale publikum. Og man skulle tro, at årets deltagere på bindedagen havde sat sig godt ind, hvad det vil sige at hygge sig – for det gjorde deltagerne – hyggede sig!

Der var en god og afslappet stemning, vi fik set Samsø, Sven Jon Jonsen fra bestyrelsen i Straatagets Kontor havde i 11. time sikret, at der var et turarrangement, og han fungerede fint som veloplagt vært i den særligt indsatte bus, som havde **Tækkelaug** i lysfeltet foran i stedet for "Rute 112".

Et besøg på Energiakademiet var yderst interessant. Samsø er blevet selvforsynende med vedvarende energi fra vindmøller, biogas og biobrændsel og har store ambitioner for at videreudvikle øen på et område.

Formand for Samsø Kommunes tekniske udvalg, Michael Kristensen, er selv forhenværende tækkemand, nu ansat på Energiakade-

miet og en engageret fortæller, som berettede om Samsøs vej til NUL CO₂-belastning.

Vi fik på fornemste vis fortalt, hvordan øens beredskab fungerer, både til lands og til vands og i luften. Vi fik set Nordbys fine gadekær med masser af stråtag, smagt humle fra Samsø Bryghus og mange gode snakke på Camping og Feriecenter Samsø, hvis værelser og forplejning er helt i top. Absolut en anbefaling værdig!

Bestyrelsen i Tækkelaug har evalueret bindedagen og er enige om, at der var for få faglige input på i år. Plus at det for mange er for meget at bruge to dage. Der var overnatning fra lørdag til søndag, så med kørsel og færge gik det meste af to dage med denne bindedag.

Næste års bindedag holdes hos tækkefirmaet Jørand på Fyn, og der bliver både tækning, kvistbygning og andre fagtemaer – og tid til hygge.

2500 STK.

• KLIT • TÆKKESKRUER

TLF. 21 66 78 49

WWW.KLIT.DK

LÆNGDE 350 MM

LÆNGDE 410 MM

LÆNGDE 475 MM

BRANDIMPREGNERING

PROBLEMER MED AFSTAND TIL SKEL

Her kan MAGMA-FIRESTOP
typisk hjælpe til en dispensation.

Vi har Rigtig meget erfaring med
manglende afstand til skel.

Ring for hjælp. tlf.: 62219600

www.magma-firestop.dk

UTÆKKELIGE TÆKKEMÆND

11 lærlinge gik til biddet, smed tøjet og fik taget fotos til Årets Kvindeskalender 2019 – det gav presseomtale...

TEKST: JØRGEN KAARUP

FOTOS: ANNE SØRENSEN & JØRGEN KAARUP

"Goddag, det er fra DR Østjylland, hvad mener du om, at lærlingene ude på Den jydsk Haandværkerskole har smidt tøjet for at lave en kalender, og at overskuddet skal gå til Straatagets Kontor...?"

..."Øøøh, kan jeg lige få den i slowmotion", svarede jeg, der slet ikke havde hørt om det totalt seje og friske initiativ blandt tækkelærlingene. Men det var ganske vist: Slut med afklædte kvinder på håndværker-arbejdspladserne, op med Årets Kalender til kvinder: Nogle mænd helt afklædte, andre næsten, alle med snedigt placerede tækkeskovle eller tagrørsneg på det strategiske rette sted lidt under navlen.

Godt gået, knægte! En stor tak her fra branchekontoret for initiativet, for modet og for, at kalenderen for en stund blev væl-

dig omtalt, især i DR's radio, både P 4 og P 3 bragte temmelig lange indslag, selv om de stakkels lyttere måtte fantasere sig til, hvordan en sådan kalender egentlig tog sig ud.

God PR for faget

I halvandet døgn tydede det på, at tækkelærlingene også ville være at finde i DR's Aftenshowet, men den onsdag, alle var klar til at tage til København, gik der betænkningstid i den hos Aftenshowet – og torsdag, da de alligevel gerne ville se de 11 friske fyre, var sidste dag på skolen, og for flere ville det være en kæmpeomvej at tage forbi København – så det endte med at blive en fuser.

"Det er bare god PR for tækkefaget, som gerne skulle have flere lærlinge", siger en glad Henrik Dalsgaard, områdeleder for

træfagene på skolen i Hadsten, DJH. "Efterspørgslen er ganske pæn", tilføjer Anne Sørensen, som var den, der tog billederne og fik kalenderen sat i produktion.

"Det var selvfølgelig grænseoverskridende, men det var samtidig sjovt", siger en af lærlingene, Christian Ditlefsen.

Da Tæks udsendte var på skolen, to dage efter at det hele var sat i gang, for at uddele kager og ros, er det en flok gode repræsentanter for faget, jeg møder. Det er bærende, at overskuddet skal gå til branchekontoret; "jamen, dit arbejde gavner jo hele faget, så derfor", siger en af lærlingene. Hovedmotivet med kalenderen var at vise, at stråtaget også er ungdommeligt. Det indtryk er det lykkedes at give videre.

Anne Sørensen fra Den jydsk Haandværkerskole studerer her resultatets af sin indsats. Det er Anne, der har taget billederne og fået kalenderen produceret.

Tækkemandskalenderen kan bestilles v. Anne Sørensen, DJH: as@djhadsten.dk Prisen er 200 kr. inkl. forsendelse

Deltagere i seminaret d. 18.-19. januar kan købe den for 150 kr.

KUNDERNE VIL HAVE TÆKKEMÆND MED BYG GARANTI

I 2011 viste en undersøgelse foretaget af YouGov Zapera, at 76 % af dine potentielle kunder foretrækker håndværkere med Byg Garanti. Er du medlem af Dansk Byggeri og Tækkelaug er dit arbejde dækket af Byg Garanti. Det betyder, at du kan bruge Byg Garantis logo og kampagnemateriale i markedsføringen af din egen virksomhed. Er du ikke medlem, så skynd dig at blive det – det betaler sig! Læs mere om fordelene ved at kunne tilbyde Byg Garanti på bygggaranti.dk

Tækkemandsseminar 18. – 19. januar 2019

PROGRAM – Med forbehold for ændringer

FREDAG

- 10:00 – 10:30 **Velkomst** – og en form for status
Henrik Henriksen og Thomas Gerner
- 10:30 – 11:30 **Salt i rør / tagrørens kvalitet.**
Franzisca Eller, Aarhus Universitet, opsummerer nyeste viden om betydningen af salt i tagrør – med udgangspunkt i den tysk-hollandske rapport, omtalt i Tæk.
Debat om tagrørskvalitet, hollandsk certificeringsordning og forhåbentlig præsentation af friske tests af salt i danske tagrør.
- 11:30 – 11:45 **Kort pause**
- 11:45 – 12:30 Præsentation af **Veludført stråtag** januar 2019 – 1. udgave
Henrik Henriksen / Margrethe Petri Godtkjær, Dansk Byggeri
- 12:30 – 13:30 **Frokost og indkvartering**
- 13:30 – 14:00 **BR2018 – Brand, tagrender, højdegrænser**
Torben Helsing-Olsen, Dansk Byggeri
- 14:00 – 14:30 **Kvalitetssikring skaber værdi.**
Certificeringsordningen er skrinlagt – nu skal der fokus på kvalitetssikringen
Torben Helsing Olsen, Dansk Byggeri
- 14:30 – 14:45 **Kort pause**
- 14:45 – 15:15 **Den professionelle tækkemand/-kvinde**
– AB Forbruger
Et Wake-up call
Henrik Henriksen
- 15:15 – 16:00 **Bygge-forsikringer:** Hvilke forsikringer har du behov for og hvordan sikrer man f.eks. korrekt afdækning under arbejdet, så forsikringen dækker. (forsikrings m/k, navn følger)
- 16:00 – 16:30 **En lidt længere pause**
- 16:30 – 17:45 **Etablering af erfagrunder**
Deltagerne opdeles så vidt muligt i fem regionale erfagrunder:
 - to på Sjælland (Nordsjælland og øvrige Sjælland plus Lolland-Falster)
 - en på Fyn – en i Sydjylland (Vejle/Ringkøbing/Sønderjylland) og
 - en i Nordjylland (Århus/Viborg/Nordjylland)
Oplæg – Henrik Henriksen
– **Kollega eller konkurrent?**
Opgaver: Erfagrunder – hvordan kan vi bruge hinanden?
Bedømmelse af tækkerør
– er de skåret korrekt?
- 17:45 – 18:15 **Opsamling fra Erfa-grupperne og afrunding**
- 19:00 **Festmiddag og hyggeligt samvær**
Baren lukker kl. 02

LØRDAG

- 08:00 – 09:00 **Morgenmad**
- 09:00 – 09:30 **Nyt fra skolen**
Henrik Dalsgaard, DJH
- 09:30 – 10:00 **Afrensning af mos og slim**
Henrik Henriksen og alle
- 10:00 – 12:30 **OVERRASKELSE**
Kaffe undervejs ...
- 12:30 – 13:30 **Frokost og farvel**

TILMELDING: Pris: 3.125,00 kr. inkl. moms

Sidste frist for tilmelding og indbetaling er 3. januar

Tilmelding sker ved indbetaling til: Reg: 9217 - konto: 2229153

Anfør navn og e-mail v. indbetaling

Spørgsmål vedr. tilmelding og betaling til Keld Petersen,
joerand@outlook.dk

Man skal betale fuld pris selv om man eventuelt ikke deltager i hele arrangementet.

ENDELIGT PROGRAM LÆGGES PÅ WWW.TAEKKELAUG.DK OG PÅ LAUGETS FACEBOOK-SIDE DEN 20. DECEMBER 2018

Et naturligt produkt
**TØRRET
ÅLEGRÆS**
sælges til rygninger og isolering
Leveres i rundballe eller
på bestilling i småballe

IB UNGERMANN 61386724
JENS WEDELE 40723506

AvanTek

Vi ses til Åbent hus i vores showroom i Låsby
D. 28. & 29. december fra 10 - 16

Gode priser på brugte maskiner sortimentet,
du/i kan spare op til 30%, så kom forbi til
gløgg, æbleskiver og en god handel!

Kampagnepriser på R35 og e-serien netop nu!

MINILÆSSERE TIL FAVORABLE PRISER!

- **AVANT R35**
KAMPAGNEPRIS: 215.000,-
- **AVANT e5**
KAMPAGNEPRIS: 198.000,-
- **AVANT e6**
KAMPAGNEPRIS: 278.000,-

Kampagnepriserne er gældende
til og med januar, 2019

Ring for at få en demonstration
Vi demonstrere gerne redskaber og maskiner i dit miljø!

Sjælland: 5965 6037 - Industrivej 17, 4534 Hørve

Jylland: 8695 7522 - Århusvej 12, 8670 Låsby

Se alt udstyr på hjemmesiden:

www.avant.dk

KOM FORBI

3500 m² showroom
Århusvej 12, 8670 Låsby
- eller ring og book en aftale

Man-fredag 8.00-16.00

Vi har alt på lager og kan levere nu - både maskiner, redskaber og reservedele!

Tadre Mølle

**TEKST OG FOTOS: TORBEN LINDEGAARD JENSEN,
FORMAND, FORENINGEN STRAATAG
FOTOS FRA TÆKNINGEN:
BENT GOTFREDSEN**

Tadre Mølle er en kulturhistorisk perle i den naturskønne Elverdamsdal tæt på Lejre på Vestsjælland. Den smukke vandmøllegård fik nærmest ikonisk status efter den i 1972 blev brugt i TV-serien Livsens Ondskab lavet over Gustav Wiedes roman af samme navn, hvor møllegården var Emanuel "Thummelumsens" fædrende gård.

Vandmøllen var frk. Maria Hansens (kaldet Mølle-Marie) barndomshjem, hvor hun blev boende igennem hele sit over 100-årige liv. Hun passede godt på bygningerne og accepterede at ejendommen blev fredet i 1959. Vandmøllen og den sammenbyggede lade blev fredet efter bygningsfredningsloven, og omgivelserne blev fredet efter naturfredningsloven. Stuehuset med tilhørende udlænger blev ikke fredet.

Det lå Mølle-Marie stærkt på sinde at ejendommen blev bevaret, og i 1978 blev Foreningen Tadre Mølles Venner stiftet. Formålet var, og er fortsat, at medvirke til vandmøllens vedligeholdelse som nationalt kulturminde i tæt samarbejde med Roskilde Museum. Møllen ejes af Staten, men museet og Tadre Mølles Venner står for vedligeholdelsen af bygningerne og for de aktiviteter, der udfoldes hen over året.

Det frugtbare og effektive samarbejde imellem museet og "møllevennerne" har ført til et omfattende formidlingsarbejde fra de smukke bygninger, der netop har gennemgået en meget omfattende restaurering, som bl.a. har ført til at selve møllegården – stuehus og gamle driftsbygninger – er blevet istandsatte og tilbageførte på et kvalitetsniveau, som var de bygningsfredede.

Det er tækkemand Eg Westergren, der senest har tækket på Tadre Mølle. Her ses også Egs søster, Sarah Westergren, som er med i firmaet.

Der er nu indrettet butik, billetsalg og café i stuehuset, der ellers på mange måder fremstår som Mølle-Maries hjem.

Tadre Møllens Venner holder sammen med museet arrangementer i efterårsferien, julemarkeder, skoletjeneste-arrangementer, kribble-krable-dage sammen med Danmarks Naturfredningsforening og meget andet.

Jeg havde i midten af september fornøjelsen at møde Bent Brun Larsen, der er formand for Tadre Møllens Venner, og han viste frem og fortalte om det store restaureringsarbejde, som havde stået på de sidste fem år. Det havde været en krævend opgave, da de frivillige havde stået for en meget væsentlig del af selve arbejdet med restaureringen, og det havde kun været muligt, fordi der i kredsen var dygtige håndværkere, som var indforståede med at levere rigtig mange gratis arbejdstimer. Uden penge går det som bekendt ikke, og heldigvis fandtes der også i kredsen personer med talenter for fundraising, og dette gjorde det muligt at tilbageføre stuehus og udlænger med nye stråtag som erstatning for de gamle og nedslidte eternittage. Døre og vinduer er også blevet fornyede, men udført

som kopier af de originale. Murværket blev rensset i bund, og fuget og kalket efter traditionen og prydhave og frugt- og urtehaver holdes i forbilledlig stand.

En tanke slog mig; medlemmerne af Tadre Møllens Venner er stort set alle sammen på min egen alder. Altså omkring 70 år og tilsyneladende i fuld vigør. Men her, som i de fleste af den slags foreninger, synes det at knibe med tilgangen af yngre mennesker. Hvilke konsekvenser vil det i fremtiden få den slags institutioners overlevelschancer?

På dette område synes der at være en stor forskel på Sverige og Danmark. I Sverige har man en frodig "underskov" af såkaldte hembygdsforeninger, der, på samme måde som Tadre Møllens Venner, tager ansvar for lokal bevaring af bygningsarven igennem praktisk arbejde og initiativer på en måde, så man respektfuldt bevarer bygningsarven og gør den anvendelig til forskellige lokale arrangementer. En væsentlig tillægsgevinst er, at man ved disse aktiviteter understøtter det lokale og sociale fællesskab. Der findes dog også en del andre lignende eksempler i Danmark, men i påfaldende mindre omfang end i Sverige.

Men tilbage til Tadre Mølle. Den er den sidste af 13 vandmøller, som har ligget ved den vandrige Taderød Bæk, og den har eksisteret siden engang i 1300-tallet. De nuværende bygninger er i alt væsentligt fra omkring 1840 og fremstår med alt mølleinventar intakt og er fuldt funktionsdygtig. De nyrestaurerede møllegårdsbygninger, som ikke indgår i bygningsfredningen, er smukt istandsatte og ser meget "sjællandske" ud med høje spidsgavle og hvidkalkede mure.

Det er et smukt og interessant kulturmiljø, som understøttes af det smukke 12 ha store naturfredede jordtilliggende, der i det væsentlige anvendes til afgræsning.

Tadre Mølle er et besøg værd!

DOBBELT SÅ MEGET DAGSLYS

Sælg ekstra dagslys til dine kunder med vores ovenlysvinduer fra Fakro. Fakros ovenlysvinduer er de eneste på markedet, der er lavet specielt til stråtag.

Vi leverer byggematerialer af høj kvalitet til tækkemænd og stråtagsejere

8638 7666

www.carlofchristensen.dk

Et besøg på Dronning Louises ø

Tilbageblik på en tid, da Danmarks konge drømte om dengang, også Norge hørte til landet – og et besøg hos tækkemændene på en meget lille ø

TEKST OG FOTO: SVEN JON JONSEN

I slotsparken ved Fredensborg slot ligger et fint stråttækket hus, et minipalæ på Dronning Louise ø. Palæet tækkes nu om og gennemgår i det hele taget en større restaurering. Både bygninger og træer, fyr og birk, bringer klare minder om Norge. Det er også meningen, for historien går tilbage til rigsfællesskabet med Norge og dermed handlede det for Frederik d. 7. om at illudere drømme om Norge.

Frederiksborg slotspark rummer to gode eksempler på modsætningerne i havekunsten, den barokke og den romantiske slotshave.

Den barokke have med sine strenge, lige linjer i stier, samt spejlbassiner, lige alléer med træer og et reguleret terræn i flere plan.

Og den romantiske have, parken i det tidligere indelukke, som ligger vest for Frederiksborg slot, med sine store græsflader, fritstående skovpartier, damme og kanaler. Badstuen, Christian den Fjerdes sten og Louises ø. Alt sammen udgør det en romantisk have.

Her er også opført et mindre lysthus, som det kendes fra andre romantiske haver, f.eks. Louiselund på Møn, Søndermarken over for Frederiksberg Slot og i parken ved Sorgenfri Slot. Lysthusene skulle minde om naturen og byggestilen i Norge, samt om det tidligere rigsfællesskab med Norge, som blev opløst i 1814.

ISHUSET PÅ ØEN

På Louises ø er der til Frederik den 7. opført flere bygninger: Et norsk miniaturreherresæde med to tværstillede bygningskroppe, bygget som et bjælkehus af spinkle tømmerstokke med laftesamlinger. Desuden en fiskehytte samt et ishus, som blev brugt til at oplagre is fra dammen. Når isen blev tæt pakket og huset tætnet med træuld i sprækkerne kunne dette stenhus holde på kulden i lang tid.

Øen blev opkaldt efter kongens hustru, Louise Rasmussen, den senere grevinde Danner. Bygningerne på øen blev bygget fra 1850 til 1854.

Det var på det tidspunkt, at styreformens i Danmark blev ændret fra enevælde til

demokrati. Frederik den 7. annoncerede, at han ikke ønskede at blive evnældig konge. Enevældet blev derfor afskaffet med vedtagelsen af Grundloven af 5. juni 1849.

Kongen fik bragt en stor sten over på øen og denne blev hugget som stol og hans monogram blev indhugget i stenen. Herpå kunne kongen sidde og tænke på Christian den IV, som havde fået opsat sin sten placeret i den samme skov i 1628.

EN GLEMT VERDEN

Nu er tækkemændene Thomas og Rick fra Kagerup Tæk i gang med at tække det norske hus på ny. To tækkemænd, der er stolte af deres fag, og som nyder arbejdet med dette historiske hus.

Deres adgang til øen foregår via en flydebro, og når man er gået over broen, er man pludselig i en glemt verden. Bygningerne har ligget uden for dagligt tilsyn, og er derfor mere nedbrudte end godt er, men de kan dog reddes.

Bygningen vedligeholdes med penge fra Slots- og Kulturstyrelsen, og det styres af slotshavechefen.

Da jeg var forbi en dag i september, var Thomas og Rick startet med at tække nogle af tagfladerne på ny, tømmermesteren kom forbi og de aftalte hvad der skulle udføres, så tækkearbejdet ikke gik i stå.

Efterfølgende viste det sig, at det ikke lykkedes at få tømmermændene i gang i tide, så nu forlader tækkemændene pladsen, mens tømmerkonstruktionen eftergås for råd.

Selv om det ser håbløst ud, er der stadig håndværkere i Danmark som kan rette op på dette manglende vedligehold.

Thomas er rigtig stolt af denne opgave, hvor han er med til at bevare noget af landets historie. Han vil meget gerne tække helt traditionelt, stor respekt for dét. Det er jo ikke alle tækkemænd som skal tække lodrette facader og mansardtage....

Vi har i mange år forsikret familierne Nielsen, Madsen & Pedersen o.m.a. - hvad med din familie?

Hvis du rejser
til udlandet
bør du have en
Årsrejse-
forsikring

Er du fx klar over, at

- Vi kan forsikre alle - til konkurrence-
dygtige priser!
- Vi tilbyder samlerabat
- Vi beregner ikke kørte km på vores
bilforsikring. Oplever du at få en skade,
stiger prisen ikke!
- Vi tilbyder en konkurrencedygtig
Årsrejseforsikring
- Vi tilbyder Familiens Dyreforsikring
- også med hunde- og kattesyge
- Vi tilbyder som standard ID-sikring mod
identitetstyveri på Familieforsikringen
- Vi tilbyder landsdækkende personlig
service 24/7
- Vi har i mere end 100 år tilbudt service
og produkter til *jordens folk*

Stråtag er vores speciale!

Vi anbefaler:

SEPATEC[®]
Brandsikring til stråtag

Vi tilbyder også
billig vejhjælp...

Læs mere på
www.garfors.dk

Julehilsen fra redaktøren

"De fleste af os tækker altså helt almindelige tag på mere eller mindre almindelige, gamle og halvgamle huse. Det synes jeg også fortjener at komme i Tæk", sagde Thomas Laursen fra Kagerup Tæk til mig i telefonen.

Jeg er helt enig. Og det blev til artiklen fra Dronning Louise ø (side 28), hvor Thomas og hans makker, Rick, tækker på et klenodie, et norsk-inspireret "minipalæ" i Fredensborg Slotshave. Ja, det er da lige en historie til Tæk.

Jeg hører meget gerne fra jer, tækkemænd over det ganske land, når I tækker noget særligt, noget (næsten) almindeligt, noget underligt, flot – eller når I tænker "han skal altså også vide, at..."

Jeg kan nemlig ikke følge med i alt, hvad der rører sig rundt omkring. Og slet ikke, hvis I ikke fortæller mig om det. Engang vil jeg drage på Danmarks-turné og besøge så mange af jer som muligt. Men i kontorets seks-årige historie har der simpelthen ikke været tid til det, tro det eller la' vær'...

Herfra skal lyde et ønske om en rigtig glædelig jul til alle i og omkring tækkebranchen. Det ser ud til, at det går godt derude. Vi ser ind i et lovende, nyt år. Der bliver mere og mere fokus på naturlige materialer og bæredygtigt byggeri.

Derfor har jeg haft meget fokus på at dokumentere stråtagets mange fordele, ikke mindst på miljøfronten. Nu er dokumentationen der. Nu skal udvalgte interesserede overbevises om, at der skal bygges meget mere nyt med strå på tag og mure.

Og samtidig skal kernekunderne, dem med de gamle og halvgamle huse, passes og plejes, så de er gode ambassadører for Naturens eget Tag.

Kom godt ind i det nye år. Mød op til seminaret, som aldrig har været vigtigere, fordi det er her, de nye ting præ-senteres, og debatter med kolleger finder sted.

AF JØRGEN KAARUP
JOURNALIST & DIREKTØR,
STRAATAGETS KONTOR

MEER RØR IMPORT IVS

VI LEVERER KINESISKE RØR AF
ALLERBEDSTE KVALITET,
TÆKKESKRUER, JERN, TRÅDVÆV,
KOBBERSTANG, KOBBERTRÅDVÆV
OG KOBBERULD.

ALT HVAD DER HAR MED
STRÅTAG AT GØRE

Kort nyt

Bog om miscanthus og åndbart hus

Straatagets Kontor vil i 1. halvår 2019 skrive og udgive en bog om Det åndbare Hus i Ringsted. Det sker i samarbejde med firmaet bag huset, Egen Vinding og Datter. Projektet er støttet af Miljøstyrelsen, der også har støttet opførelse af huset.

Teknologisk Institut har lavet en lang række målinger af fugtvandringen i den åndbare konstruktion, som har stråtag af tækkemiscanthus og tækkede sider af tagrør. Afrapporteringen er forsinket, men allerede nu vides det, at de tækkede dele af huset *...har vist sig at have en positiv effekt på håndtering af fugt i den samlede konstruktion.*, som der står i en foreløbig teknisk rapport.

Bogen bliver rigt illustreret med fotos, også af den familie, der nu bor i huset, men målingerne fortsætter. Bogen kommer også til at handle om anvendelse af miscanthus.

Professor i bestyrelsen

Arkitekt Anne Beim er ny i bestyrelsen for Straatagets Kontor, professor med fokus på bæredygtige byggematerialer på den københavnske arkitektskole, KADK.

"Jeg har bæredygtighed med hjemmefra", siger Anne. Begge forældre var undervisere med stor interesse for miljø, og moderen endvidere medlem af folketinget en årrække.

"Økologi er et kernebegreb for mig", siger Anne Beim, som på sit første bestyrelsesmøde slog fast, at hun ikke er med i andre bestyrelser. "Jeg sagde ja, fordi det her er en interessant branche, fordi det er et spændende materiale, og fordi det er tilstrækkelig nært til mig", sagde hun med et smil.

Anne Beim er gift og bor med sin mand på en husbåd på Christianshavn.

Vi er superglade for at have Anne med i bestyrelsen, som nu, ud over det nye medlem, tæller tækkemændene Finn Guld (formand) og Thomas Gerner samt arkitekten Sven Jon Jonsen.

På tur...

Arkitekt Sven Jon Jonsen og Jørgen Kaarup, begge fra Straatagets Kontor, er ved at forberede sig på at besøge kommuner, bygherrer, arkitektfirmaer og andre med interesse i at bygge nyt med strå. Først skulle "Fakta om stråtag" på plads og dernæst "Veludført Stråtag", den nye branchevejledning, som udleveres til seminaret i Hadsten den 18.-19. januar 2019.

Det handler bl.a. om at påvirke lokalplanerne, så der åbnes op for at bruge dette bæredygtige tag i nybyggeri. Og det handler om at finde nogle, som har særlig fokus på at bygge med naturlige, åndbare og miljørigtige materialer.

Turen er internt døbt "Road Tour" og begynder for alvor i februar 2019.

Her i Taarbæk så Sven Jon Jonsen et pudsigt eksempel på, hvor fleksibelt, stråtaget kan være: Her står en lygtepæl – okay! Tækker vi lige uden om....

Private driver vækst i byggeri

De private bygherrer igangsætter i år byggeprojekter indenfor nybyggeri og renovering for 8,5 mia. kr. mere end i 2017. De når op på 53,6 mia. kr. i 2018. Når privates anlægsarbejde lægges oven i bliver det til 67,2 mia. kr. Det er særligt nybyggerier og renoveringer af boliger, der trækker væksten op.

På trods af udmeldinger om et mættet boligmarked er der altså endnu ingen tegn på dette. De private bygherrer bygger og renoverer ligeledes mange erhvervsbyggerier i 2018. Med en stigning på 14% i forhold til 2017 trækker det også væksten væsentligt op.

(FRA BYGGEFAKTA, 13. november 2018)

Hverve-kampagne

Alle tækkefirmaer, der ikke er medlem af Tækkelaugget, bliver i den kommende tid kontakt af et bestyrelsesmedlem fra laugget. Det sker med det mål at få flere medlemmer, for jo flere der er i Tækkelaugget, desto større styrke kan de danske tækkemestre stå sammen med over for de mange udfordringer, faget har. Og det er både spændende udfordringer og mere krævende af slagsen...

I samme ombæring er det et stort ønske at etablere regionale erfaringsgrupper, såkaldte ERFA-grupper, som kan mødes efter behov, uanset om det så er for at hygge sig eller udveksle faglige spørgsmål. Forhåbentlig begge dele.

Disse ERFA-grupper bliver i første omgang sat i gang til det årlige fagseminar i Hadsten, som er den 18. – 19. januar (se foreløbigt program side 22)

Stråtag isolerer godt

Straatagets Kontor har netop afsluttet TEST-projektet, som – støttet af Realdania – har til formål at dokumentere stråtagets isoleringsevne. Isoleringsevnen er målt til at være bedre end den hidtidigt beregnede værdi, og stråtaget kommer nu med i en helt ny anvisning fra Statens Byggeforsknings Institut, SBI. Heri fastsættes isoleringsværdien til at svare til 90 – 120 mm mineral- træ, eller papiruld, hvis der tækkes på fast underlag.

I næste udgave af Tæk beskrives resultaterne mere detaljeret, idet SBI-anvisningen skal i høring og først herefter sendes ud. Det vil formentlig ske i januar 2019.

Det ældste stykke tag, der blev testet for isoleringsevne, var 54 år gammelt! Her er et ældre stykke tag klar til at blive målt på Teknologisk Institut.

TAGFESTEN PÅ GOTLAND

TEKST OG FOTOS: ADAM OOMS

En god, svensk kollega fortæller her om en helt speciel begivenhed: Tækning med *hvas avneknippe*, en græsart, der kan blive op til tre meter høj – metoden minder lidt om den måde, man udfører tangtage på Læsø

At blive indbudt til en "täckating" betyder at blive indbudt til en TAGFEST. Den, der inviterer, byder dagen igennem alle deltagere på mad og drikke for deres indsats, nemlig at tække hans tag. Det er en gammel tradition på den måde at gøre tækningen til en nærmest lidt festlig sammenkomst. En tradition, der minder om både tængning på Læsø i gamle dage og om dengang, japanerne samledes op imod et par hundrede mennesker og fik tækket en tagside på én dag.

(det sidste er i øvrigt en tradition, vi vist kommer til at opleve, de af os, der tager med til vores internationale møde og rundtur i Japan i maj næste år)

Det hele begynder ved 8-tiden med morgenmad. Klokken 10 er der kaffe og tilbehør. Omkring klokken 12 frokost – og så kaffe igen kl. 15 med tærte.

Tækning med hvas avneknippe minder lidt om at tænge med ålegræs, fordi kun dele af materialet fastgøres til lægterne – med noget, der ligner Læsø-vaskere – mens langt det meste materiale lægges løst op. Der er altså hverken tale om at sy med nål eller om at benytte skruemetoden.

Efter at rygningen er lagt, er det tid til sauna og til allersidst afsluttes dagen med en god middag med både sang og taler. En gennemført fantastisk tradition med herligt samvær.

For mig, der er først hollænder, siden svensk bosat i Skåne, er det lidt svært at forstå den gotlandske dialekt. I hvert fald i begyndelsen. Men i takt med, at arbejdet skrider frem – og drikkevarerne ryger indenbords – så bliver alting mere forståeligt.

Jeg stiller gerne op igen, hvis der igen kommer en invitation fra Gotland!

Traditionen på Gotland minder lidt om det, man kender fra både Læsø og Japan: At mange er sammen om arbejdet, at en del er amatører, og at der spises, drikkes og festes, når taget er færdigt.

Afsender: Straatgets Kontor, Store Torv 9, 8000 Aarhus C

HUSK

- SÆT KRYDS I KALENDER:

**Seminar i Hadsten
den 18.-19. januar 2019.**

tæk

4 • 2018
STRAATGETS KONTOR